

ՓՈՐՉԱԳԻՏԱԿԱՆ ԵՎ ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

Ազգային ժողովի պատգամավորներ Անդրանիկ Քոչարյանի, Մխիթար Հայրապետյանի և Արման Բաբաջանյանի կողմից օրենսդրական նախաձեռնության կարգով ներկայացվել են ««Ձինվորական ծառայության և զինծառայողի կարգավիճակի մասին» օրենքում լրացումներ կատարելու մասին», «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին», ««Հանրային ծառայության մասին» օրենքում լրացում կատարելու մասին» օրենքների նախագծերը (փաստաթղթային կոդեր՝ Պ-729-11.09.2020-ՊԱ-011/0, Պ-729¹-11.09.2020-ՊԱ-011/0, Պ-729²-11.09.2020-ՊԱ-011/0) (այսուհետ միասին նաև՝ Նախագծերի փաթեթ):

Նախագծերի փաթեթով առաջարկվող փոփոխություններն ու լրացումները հիմնականում ուղղված են երկու խնդիրների լուծմանը. առաջինը՝ Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության և անվտանգության բնագավառում ծագող հասարակական հարաբերությունների պաշտպանությունն առավել արդյունավետ դարձնելու նպատակով՝ խստացվում են քրեաիրավական կարգավորումները՝ երկարաձգելով արգելված արարքների համար սահմանված վաղեմության ժամկետները և բարձրացնելով Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի 327-րդ հոդվածով սահմանված ազատազրկման ձևով պատիժների նվազագույն և առավելագույն չափերը, երկրորդը՝ Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի 327-րդ հոդվածում լրացվում է խրախուսող նորմ՝ հայրենադարձության ապահովման նպատակով, որին տրվում է հետադարձ ուժ:

Նախագծերի փաթեթը ենթարկվել է ***իրավական, ֆինանսատնտեսագիտական, սոցիալական փորձաքննության***: Կատարված փորձաքննությունների արդյունքում պարզվել են ***իրավական, ֆինանսատնտեսագիտական, սոցիալական բնույթի*** խնդիրներ:

Ստորև ներկայացվում են մասնագիտական փորձաքննության եզրակացությունները, ինչպես նաև Նախագծերի փաթեթին առնչվող այլ օրենքի կամ Ազգային ժողովի որոշման ընդունման անհրաժեշտության բացակայության մասին տեղեկանքը:

ՓՈՐՉԱԳԻՏԱԿԱՆ ԵՎ ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ

ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԻ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՏԱՐ

ԱՆԻ ՍՈՒԹԱՖՅԱՆ

07.10.2020թ.

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

««Ձինվորական ծառայության և զինծառայողի կարգավիճակի մասին» օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի նախագծի (փաստաթղթային կոդ՝ Պ-729-11.09.2020-ՊԱ-011/0), «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի նախագծի (փաստաթղթային կոդ՝ Պ-729¹-11.09.2020-ՊԱ-011/0), ««Հանրային ծառայության մասին» օրենքում լրացում կատարելու մասին» օրենքի նախագծի (փաստաթղթային կոդ՝ Պ-729²-11.09.2020-ՊԱ-011/0) վերաբերյալ

Ազգային ժողովի պատգամավորներ Անդրանիկ Քոչարյանի, Մխիթար Հայրապետյանի և Արման Բաբաջանյանի կողմից օրենսդրական նախաձեռնության կարգով ներկայացված ««Ձինվորական ծառայության և զինծառայողի կարգավիճակի մասին» օրենքում լրացումներ կատարելու մասին», «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին», ««Հանրային ծառայության մասին» օրենքում լրացում կատարելու մասին» օրենքների նախագծերը (այսուհետ միասին՝ Նախագծերի փաթեթ) իրավական փորձաքննության են ենթարկվել Ազգային ժողովի աշխատակազմի փորձագիտական և վերլուծական վարչության պետաիրավական փորձաքննության բաժնում:

Իրավական փորձաքննության արդյունքները

Նախագծերի փաթեթը համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

Օրենքների պահանջներին համապատասխանության տեսանկյունից նշենք հետևյալը.

1. ««Ձինվորական ծառայության և զինծառայողի կարգավիճակի մասին» օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի նախագծի (այսուհետ՝ Նախագիծ) վերնագրում առաջարկում ենք «ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ» բառից հետո նշել «ԵՎ ՓՈՓՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ» բառերը՝ հիմք ընդունելով «Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» օրենքի 33-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետը՝ *նորմատիվ իրավական ակտում փոփոխությունները կատարվում են նրա առանձին՝ բառեր, թվեր կամ կետադրական նշաններ այլ բառերով, թվերով կամ կետադրական նշաններով փոխարինելու միջոցով*, և հաշվի առնելով այն որ Նախագծի 1-ին հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետով, 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով և 2-րդ մասի 1-ին կետով «Ձինվորական ծառայության և զինծառայողի կարգավիճակի մասին» օրենքում (այսուհետ նաև՝ Օրենք) կատարվում են նաև փոփոխություններ:

2. Նախագծի 1-ին և 3-րդ հոդվածների, ինչպես նաև «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի

Նախագծի 1-ին հոդվածի մասերի և կետերի համարակալումն առաջարկում ենք համապատասխանեցնել «Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» օրենքի 14-րդ հոդվածի 3-րդ և 7-րդ մասերին, դրանք են՝ *օրենսդրական ակտերում հոդվածները բաժանվում են «մասեր» կոչվող միայն համարակալված պարբերությունների, հոդվածների մասերը կարող են բաժանվել միայն համարակալված կետերի, կետերը՝ միայն համարակալված ենթակետերի և օրենսդրական ակտի հոդվածները, մասերը և կետերը համարակալվում են արաբական թվանշաններով, ենթակետերը համարակալվում են հայերենի այբուբենի փոքրատառերով, մասերի համարները տեքստից բաժանվում են միջակետերով, իսկ հոդվածների կետերի համարները՝ փակագծերով:*

3. Նախագծի 1-ին հոդվածի 1-ին մասում Օրենքում լրացվող բառերից հետո առաջարկում ենք գրել *«կետադրական նշանը և բառերը»* բառերը՝ հիմք ընդունելով «Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» օրենքի 33-րդ հոդվածի 3-րդ մասը՝ *նորմատիվ իրավական ակտում լրացումներ կատարվում են դրանում նոր բաժիններ, գլուխներ, հոդվածներ, մասեր, կետեր, ենթակետեր, պարբերություններ, նախադասություններ, բառեր, թվեր կամ կետադրական նշաններ լրացնելու միջոցով:*

4. Նախագծի 1-ին հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետով Օրենքի 5-րդ հոդվածի 4-րդ մասում լրացվող նոր՝ 4-րդ կետը, այն է՝ *«4) Օրենքի խախտմամբ զորակոչին չներկայացած շարքային կազմի և պահեստազորի սպայական կազմի համար սույն մասի 1-ին և 2-րդ կետերով նախատեսված ժամկետը երկարաձգվում է մեկ ամսով՝ յուրաքանչյուր չզորակոչված (խուսափած) զորակոչի համար»*, խախտում է Օրենքի 5-րդ հոդվածի 4-րդ մասի շարադասությունը: Հիմք ընդունելով վերոգրյալը՝ առաջարկում ենք խմբագրել Նախագծի 1-ին հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետով Օրենքի 5-րդ հոդվածի 4-րդ մասում լրացվող 4-րդ կետը կամ նախատեսվող լրացում կատարել այլ տեղում: Միաժամանակ հարկ է նկատել, որ *«չզորակոչված (խուսափած) զորակոչի»* ձևակերպումն ունի հստակեցման կարիք:

5. Նախագծի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետով Օրենքի 32-րդ հոդվածի 1-ին մասում լրացվում է նոր՝ 7-րդ կետ, որով նախատեսվում է Կառավարության որոշմամբ սահմանված կարգի ընդունում՝ *«7) սույն օրենքի 30-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետում նշված քաղաքացիների հետ: Պայմանագրային զինվորական ծառայության ընթացքում Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի 327-րդ հոդվածի 4-րդ մասի հիմքով քրեական պատասխանատվությունից ազատվելու համար սույն կետում նշված քաղաքացիների կողմից վճարած պայմանագրային զինվորական ծառայողի երկու տարվա*

աշխատավարձի և հավելավճարների չափով գումարը ենթակա է վերադարձման կառավարության որոշմամբ սահմանված կարգով:»:

«Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» օրենքի 13-րդ հոդվածի 5-րդ մասի համաձայն՝ «5. Եթե օրենսդրական ակտով (բացառությամբ Սահմանադրության) սահմանված նորմը կարող է կատարվել միայն այդ ակտով նախատեսված ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտի ընդունմամբ, կամ դրա կատարումն ուղղակիորեն պայմանավորված է ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտի ընդունմամբ, ապա օրենսդրական ակտի անցումային դրույթներով սահմանվում են նաև՝

1) օրենսդրական ակտի այն մասերը, որոնք գործելու են ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտն ուժի մեջ մտնելու պահից.

2) ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտի ընդունման նախատեսվող ժամկետը:»:

Հիմք ընդունելով վերոգրյալը՝ առաջարկում ենք Նախագծի անցումային դրույթով նախատեսել ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտի ընդունման նախատեսվող ժամկետը:

Միաժամանակ հարկ է նկատել, որ «Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» օրենքի 15-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ *նորմատիվ իրավական ակտում միևնույն միտքն արտահայտելիս կիրառվում են միևնույն բառերը, տերմինները կամ բառակապակցությունները՝ որոշակի հերթականությամբ:* Օրենքում Կառավարության մասին նշում կատարելիս կիրառվում են «Հայաստանի Հանրապետության կառավարություն» բառերը: Ուստի, առաջարկում ենք Նախագծի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետով Օրենքի 32-րդ հոդվածի 1-ին մասում լրացվող նոր՝ 7-րդ կետում «կառավարության» բառը փոխարինել «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության» բառերով:

6. Նախագծի 4-րդ հոդվածով օրենքի ուժի մեջ մտնելու ժամկետ է սահմանվում հրապարակմանը հաջորդող օրը:

«Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» օրենքի 23-րդ հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերի համաձայն՝ «1. Նորմատիվ իրավական ակտերն ուժի մեջ են մտնում դրանցում սահմանված ժամկետներում, սակայն ոչ շուտ, քան դրանց պաշտոնական հրապարակմանը հաջորդող օրվանից, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ օրենքով սահմանված է, որ տվյալ նորմատիվ իրավական ակտն ուժի մեջ է մտնում հրապարակվելուց հետո՝ անմիջապես:

2. Նորմատիվ իրավական ակտն ընդունելու իրավասություն ունեցող մարմինը պարտավոր է նախատեսել նորմատիվ իրավական ակտի ուժի մեջ մտնելու ավելի ուշ ողջամիտ ժամկետ, բացառությամբ սույն հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված նորմատիվ իրավական ակտերի, եթե ակտով սահմանվում են այնպիսի իրավակարգավորումներ, որոնց համար անհրաժեշտ է

հիմնավոր ժամանակահատված, որը հնարավորություն կտա հասցեատիրոջը իր վարքագիծը համապատասխանեցնելու սահմանված պահանջներին, կամ սահմանված իրավակարգավորումները վատթարագնում են անձի իրավական վիճակը»:

Հարկ է նկատել, որ Նախագծի 1-ին հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետով Օրենքի 5-րդ հոդվածի 4-րդ մասում լրացվող նոր՝ 4-րդ կետով սահմանված իրավակարգավորումը վատթարագնում է անձի իրավական վիճակը: Հիմք ընդունելով վերոգրյալը՝ առաջարկում ենք Նախագծի 4-րդ հոդվածով նախատեսված կարգավորումը խմբագրել:

Եզրակացության սույն կետում արված դիտարկումները և առաջարկը վերաբերելի են նաև «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի նախագծի 2-րդ հոդվածով նախատեսվող կարգավորմանը: Միաժամանակ՝ անհրաժեշտ է Նախագծերի փաթեթում ներառված ««Հանրային ծառայության մասին» օրենքում լրացում կատարելու մասին» օրենքի նախագծի 2-րդ հոդվածով սահմանված օրենքի ուժի մեջ մտնելու ժամկետը ևս համապատասխանեցնել փաթեթում ներառված մյուս նախագծերի համապատասխան կարգավորումներին:

Վերոգրյալից բացի՝ հարկ ենք համարում նկատել, որ «Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» 23-րդ հոդվածի 4-րդ մասի համաձայն՝ «Անհետաձգելի համարվող օրենքները, ռազմական կամ արտակարգ դրությամբ պայմանավորված նորմատիվ իրավական ակտերը կարող են ուժի մեջ մտնել հրապարակվելուց հետո՝ անմիջապես, այդ ակտով նախատեսված լինելու դեպքում»:

7. «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի նախագծի 1-ին հոդվածի 1-ին մասով նոր խմբագրությամբ է շարադրվում Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի (այսուհետ նաև՝ Օրենսգիրք) 327-րդ հոդվածի 1-ին մասը.

«Պարտադիր գինվորական կամ այլընտրանքային ծառայության հայտարարված գորակոչից կամ անգկացվող վարժական հավաքից խուսափելը՝ այդ գորակոչից տարկետում ստանալու կամ ծառայությունից կամ վարժական հավաքից ազատվելու՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված հիմքերի բացակայության դեպքում՝

պատժվում է կալանքով՝ առավելագույնը երկու ամիս ժամկետով, կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը վեց տարի ժամկետով»:

Օրենսգրքի 327-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ «1. Ժամկետային գինվորական կամ այլընտրանքային ծառայության հերթական գորակոչից, վարժական հավաքից կամ գորահավաքային գորակոչից խուսափելը՝ այդ ծառայությունից ազատվելու՝ Հայաստանի

Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով հիմքերի բացակայության դեպքում՝

պատժվում է կալանքով՝ առավելագույնը երկու ամիս ժամկետով, կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երեք տարի ժամկետով:»:

Հարկ է նկատել, որ «Ձինվորական ծառայության և զինծառայողի կարգավիճակի մասին» օրենքի 5-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ *«1. Ձինվորական ծառայության տեսակներն են՝*

- 1) ժամկետային.*
- 2) պահեստազորային.*
- 3) գորահավաքային:»*

Օրենքի նույն հոդվածի 10-րդ մասի համաձայն՝ *«Ձորահավաքային զինվորական ծառայություն է համարվում օրենքով սահմանված դեպքերում հայտարարված գորահավաքի շրջանակներում գորահավաքային գորակոչի հիման վրա կազմակերպվող ծառայությունը: Ձորահավաքային զինվորական ծառայությունն իրականացվում է մինչև գորահավաք հայտարարելու համար հիմք ծառայած հանգամանքի՝ օրենքով սահմանված կարգով դադարեցումը»:*

«Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի նախագծի 1-ին հոդվածի 1-ին մասով նոր խմբագրությամբ շարադրվող 327-րդ հոդվածի 1-ին մասում, որպես հանրային վտանգավորություն ունեցող արարք, չի ներառվում գորահավաքային գորակոչից խուսափելը: Մինչդեռ՝ Նախագծերի փաթեթին կից ներկայացված հիմնավորման մեջ բացակայում են դիտարկումները քննարկվող փոփոխության վերաբերյալ: Հիմք ընդունելով վերոգրյալը՝ կարծում ենք, որ Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում չի կարող վտանգավոր համարվող արարքն ապաքրեականացվել, եթե բացակայում են այդ արարքը այլևս վտանգավոր չհամարելու վերաբերյալ փաստարկված հիմնավորումները:

8. «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի նախագծի 1-ին հոդվածի 4-րդ մասով Օրենսգրքի 327-րդ հոդվածում լրացվում է նոր՝ 4-րդ մաս.

«4. Սույն հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերով նախատեսված դեպքերում պարտադիր զինվորական կամ այլընտրանքային ծառայության հայտարարված գորակոչից խուսափած քսանյոթ (պահեստազորի սպաները՝ երեսունհինգ) տարին չլրացած անձն ազատվում է քրեական պատասխանատվությունից, եթե անցել է պարտադիր ժամկետային զինվորական ծառայության, իսկ քսանյոթ (պահեստազորի սպաները՝ երեսունհինգ) տարին լրացած անձը՝

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշմամբ սահմանված կարգով վճարել է շարքային կազմի պայմանագրային զինվորական ծառայողի երկու տարվա աշխատավարձի և հավելավճարների չափով գումարը:

Վարժական հավաքից խուսափած անձը ազատվում է քրեական պատասխանատվությունից, եթե Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշմամբ սահմանված կարգով վճարել է սահմանված գումարը:»:

«Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» օրենքի 13-րդ հոդվածի 5-րդ մասի համաձայն՝ «5. Եթե օրենսդրական ակտով (քաղաքացիայի Սահմանադրության) սահմանված նորմը կարող է կատարվել միայն այդ ակտով նախատեսված ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտի ընդունմամբ, կամ դրա կատարումն ուղղակիորեն պայմանավորված է ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտի ընդունմամբ, ապա օրենսդրական ակտի անցումային դրույթներով սահմանվում են նաև՝

1) օրենսդրական ակտի այն մասերը, որոնք գործելու են ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտն ուժի մեջ մտնելու պահից.

2) ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտի ընդունման նախատեսվող ժամկետը:»:

Հիմք ընդունելով վերոգրյալը՝ առաջարկում ենք «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի նախագծի անցումային դրույթով նախատեսել ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտերի ընդունման նախատեսվող ժամկետները:

9. «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի նախագծով կատարվող փոփոխությունների և լրացումների վերաբերյալ հարկ ենք համարում կատարել նաև հետևյալ դիտարկումը.

Նախագծերի փաթեթին կից ներկայացված հիմնավորման մեջ անդրադարձ է կատարվում միայն «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի նախագծով լրացվող խրախուսող նորմի առկայության պարագայում՝ կատարված հանցագործության դեպքում սոցիալական արդարության վերականգնման հարցին, որի շրջանակներում հիմնավորվում է հայրենադարձության և պաշտպանության հարցում գումարների ներգրավվման, պաշտպանելու նպատակի ծանրակշիռ լինելը: Սակայն, հարկ է նկատել, որ Նախագծերի փաթեթին կից ներկայացված հիմնավորմամբ անդրադարձ չի կատարվում Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի 327-րդ հոդվածով նախատեսվող հանցագործության կատարման դեպքում քրեական պատասխանատվությունից ազատվելու հիմքի նախատեսման պարագայում այդ խրախուսող նորմի ազդեցության գնահատմանը:

Մասնավորապես՝ չի դիտարկվում այն հարցը, թե ինչպիսին կլինի քրեական պատասխանատվությունից ազատվելու հնարավորության նախատեսման ազդեցությունը հանրության կողմից արգելված արարքի կատարման քանակական աճի վրա:

Կարծում ենք, որ նշված հարցերի դիտարկումը կարևոր է՝ հիմք ընդունելով այն հանգամանքը, որ օրենսդրի կողմից որպես հանցագործություն արարքը նախատեսելիս նպատակ է հետապնդվել պաշտպանելու հասարակական հարաբերությունների շրջանակ, որի պաշտպանությունը կարող է տուժել քննարկվող խրախուսական նորմի առկայության դեպքում:

Եզրահանգում

Ամփոփելով փորձաքննության արդյունքները՝ կարող ենք նշել, որ Նախագծերի փաթեթով սահմանված կարգավորումները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը: Միաժամանակ առաջարկում ենք վերոգրյալ դիտարկումների հիման վրա ապահովել Նախագծերի փաթեթի համապատասխանությունը «Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» օրենքին:

ՓՈՐՁԱԳԻՏԱԿԱՆ ԵՎ ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ

ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԻՐԱՎԱԿԱՆ

ՓՈՐՁԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱԺՆԻ ՊԵՏ

ԱՆԻ ՍՈՒԹԱՖՅԱՆ

Կատարողներ՝ Մ. Մնացականյան (հեռ.՝ 011-513-248),
Ն. Ներսիսյան (հեռ.՝ 011-513-248)

05.10.2020թ.

ՏԵՂԵԿԱՆՔ

**Նախագծերի փաթեթին առնչվող այլ օրենքի կամ Ազգային ժողովի որոշման ընդունման
անհրաժեշտության բացակայության մասին**

Նախագծերի փաթեթին առնչվող այլ օրենքի կամ Ազգային ժողովի որոշման ընդունման
անհրաժեշտությունը բացակայում է:

ՓՈՐՁԱԳԻՏԱԿԱՆ ԵՎ ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ

ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԻՐԱՎԱԿԱՆ

ՓՈՐՁԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱԺՆԻ ՊԵՏ

ԱՆԻ ՍՈՒԹԱՖՅԱՆ

Կատարողներ՝ Մ. Մնացականյան (հեռ.՝ 011-513-248),
Ն. Ներսիսյան (հեռ.՝ 011-513-248)

05.10.2020թ.

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

««Ձինվորական ծառայության և զինծառայողի կարգավիճակի մասին» օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի նախագծի (փաստաթղթային կոդ՝ Պ-729-11.09.2020-ՊԱ-011/0), «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» (փաստաթղթային կոդ՝ Պ-729¹-11.09.2020-ՊԱ-011/0) և ««Հանրային ծառայության մասին» օրենքում լրացում կատարելու մասին» օրենքի նախագծի (փաստաթղթային կոդ՝ Պ-729²-11.09.2020-ՊԱ-011/0) վերաբերյալ

Ազգային ժողովի պատգամավորներ Անդրանիկ Քոչարյանի, Մխիթար Հայրապետյանի և Արման Բաբաջանյանի կողմից օրենսդրական նախաձեռնության կարգով ներկայացված ««Ձինվորական ծառայության և զինծառայողի կարգավիճակի մասին» օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» և «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» օրենքների նախագծերը (այսուհետ՝ Նախագծերի փաթեթ) մասնագիտական փորձաքննության են ենթարկվել Ազգային ժողովի աշխատակազմի փորձագիտական և վերլուծական վարչության ֆինանսատնտեսագիտական փորձաքննության բաժնում:

Ֆինանսատնտեսագիտական փորձաքննության արդյունքները

1. Ֆինանսատնտեսագիտական հիմնախնդիրների տեսանկյունից հարկ ենք համարում ներկայացնել հետևյալ նկատառումները:

1.1 Նախագծերի փաթեթում ընդգրկված «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի նախագծի 1-ին հոդվածի 4-րդ կետով առաջարկվում է Հայաստանի Հանրապետության 2003 թվականի ապրիլի 18-ի ՀՕ-528-Ն քրեական օրենսգրքի 327-րդ հոդվածը լրացնել նոր՝ 4-րդ մասով, ըստ որի՝

«4. Սույն հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերով նախատեսված դեպքերում պարտադիր զինվորական կամ այլընտրանքային ծառայության հայտարարված զորակոչից խուսափած քսանյոթ (պահեստագործի սպաները՝ երեսունհինգ) տարին չլրացած անձն ազատվում է քրեական պատասխանատվությունից, եթե անցել է պարտադիր ժամկետային զինվորական ծառայության, իսկ քսանյոթ (պահեստագործի սպաները՝ երեսունհինգ) տարին լրացած անձը՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշմամբ սահմանված կարգով վճարել է շարքային կազմի պայմանագրային զինվորական ծառայողի երկու տարվա աշխատավարձի և հավելավճարների չափով գումարը:

Վարժական հավաքից խուսափած անձը ազատվում է քրեական պատասխանատվությունից, եթե Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշմամբ սահմանված կարգով վճարել է սահմանված գումարը:»,

Իսկ «Ձինվորական ծառայության և զինծառայողի կարգավիճակի մասին» օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի նախագծի 3-րդ հոդվածի 1-ին կետի «բ» ենթակետով առաջարկվում է «Ձինվորական ծառայության և զինծառայողի կարգավիճակի մասին» 2017 թվականի նոյեմբերի 15-ի ՀՕ-195-Ն օրենքի 32-րդ հոդվածի 1-ին մասը լրացնել նոր 7-րդ կետով (իսկ), ըստ որի՝

- Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերում և այլ զորքերում պայմանագրային զինվորական ծառայություն կարող են անցնել. «սույն օրենքի 30-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետում նշված քաղաքացիների հետ: Պայմանագրային զինվորական ծառայության ընթացքում Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի 327-րդ հոդվածի 4-րդ մասի հիմքով քրեական պատասխանատվությունից ազատվելու համար սույն կետում նշված քաղաքացիների կողմից վճարված պայմանագրային զինվորական ծառայողի երկու տարվա աշխատավարձի և հավելավճարների չափով գումարը ենթակա է վերադարձման կառավարության որոշմամբ սահմանված կարգով:»:

Նախագծերի փաթեթի հեղինակների կարծիքով՝ «պայմանագրային զինվորական ծառայողի երկու տարվա աշխատավարձի և հավելավճարների չափով գումարի վճարումը որպես քրեական պատասխանատվությունից ազատման հիմք տրամաբանական է, քանի որ պարտադիր զինվորական ծառայությունից խուսափած անձին փաստացի փոխարինում է պայմանագրային զինծառայողը, որի նկատմամբ պետությունը կրում է բազմաթիվ պարտավորություններ, այդ թվում՝ վարձատրության պարտավորություն և դրա չափով վճարումը որոշակիորեն վերականգնում է սոցիալական արդարությունը:»:

Չուտ իր պարտավորությունները չկատարելու դիմաց փոխհատուցում վճարելու տեսանկյունից համաձայնելով տվյալ մտքի հետ, այդուհանդերձ, հարկ ենք համարում ներկայացնել երկու դիտարկում՝ կապված առաջարկվող դրույթի գործնական կիրառության հետ: Մասնավորապես, առաջարկվող լրացման տեքստից անհայտ է մնում՝

ա) թե ինչպե՞ս պետք է որոշվի «պայմանագրային զինվորական ծառայողի երկու տարվա աշխատավարձի և հավելավճարների չափով գումարը», եթե գործնականում պայմանագրային զինծառայողները ստանում են աշխատավարձի տարբեր չափեր՝ կախված ծառայության ժամկետից, զինվորական կոչումից, զինվորական պաշտոնից և այլն (տե՛ս «Պետական պաշտոններ և պետական ծառայության պաշտոններ զբաղեցնող անձանց

վարձատրության մասին» օրենքի 16-րդ հոդվածը և 3-րդ հավելվածը), ուստի այս առումով միասնական վճարի սահմանման անհրաժեշտություն է առաջանում,

բ) նշված «երկու տարվա աշխատավարձի և հավելավճարների չափով գումարի» մեջ մտնում են արդյոք հարկերը և պարտադիր այլ վճարները, թե՞ խոսքը գնում է զուտ աշխատավարձի (եկամտի) մասին:

1.2 Ինչպես արդեն նշվեց, Նախագծերի փաթեթում ընդգրկված «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի նախագծի 1-ին հոդվածի 4-րդ կետով առաջարկվում է սահմանել նաև հետևյալը. «Վարժական հավաքից խուսափած անձը ազատվում է քրեական պատասխանատվությունից, եթե Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշմամբ սահմանված կարգով վճարել է սահմանված գումարը:»:

Այս կապակցությամբ հարկ է նշել, որ թեև հստակ սահմանված չէ, բայց առաջարկվող լրացման տեքստից և դրա էությունից բխում է, որ գորակոչից տարիներ շարունակ խուսափած և մեկ անգամ վարժական հավաքից խուսափած անձինք դրվում են նույն հարթության վրա և պետք է վճարեն նույն գումարը, ինչը ոչ միայն համաչափ մոտեցում չի կարելի համարել, այլև գործնականում վարժական հավաքներին չմասնակցելը վեր է ածում վճարովի հիմունքներով իրականացվող գործողության: Բացի այդ, տվյալ դեպքի (վարժական հավաքի) առումով առկա չի լինում նաև Նախագծերի փաթեթի ներկայացման համար հիմք հանդիսացող հիմնավորումը, այն է՝ վարժական հավաքին չներկայացած անձի փոխարեն որևէ մեկի (այդ թվում՝ նաև պայմանագրային զինծառայողների) կողմից ծառայություն չի իրականացվում, ուստի նաև փոխհատուցման խնդիր չի կարող առաջանալ:

2. Նախագծերի նշված լրացումների հետ կապված առաջարկում ենք՝

ա) սահմանել, որ պայմանագրային զինվորական ծառայողի երկու տարվա աշխատավարձի և հավելավճարների գումարի չափը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը, ինչը հնարավորություն կտա միջինացված կամ այլ կարգով որոշել վճարի այնպիսի չափ, որը կփոխհատուցի պայմանագրային զինծառայողի վարձատրության հետ կապված ծախսերը՝ ներառյալ արձակուրդային վճարները, պարգևատրումները և այլն: Տվյալ մոտեցման դեպքում կվերանա նաև հիշյալ վճարի մեջ հարկերի և պարտադիր այլ վճարների ներառման կամ չներառման հետ կապված հստակեցումների կատարման անհրաժեշտությունը,

բ) հանել Նախագծերի փաթեթում ընդգրկված «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի նախագծի 1-ին հոդվածի 4-րդ կետով առաջարկվող «Վարժական հավաքից խուսափած

անձը ազատվում է քրեական պատասխանատվությունից, եթե Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշմամբ սահմանված կարգով վճարել է սահմանված գումարը:» պարբերությունը, կամ էլ սահմանել այս դեպքի հետ կապված առանձին (համարժեք) վճարի չափ (կամ այս մասով ևս լիազորել կառավարությանը), միաժամանակ հստակ ամրագրելով, որ սահմանված վճարի վճարումը անձին չի ազատում վարժական հավաքներին ներկայանալու իր պարտավորությունից, և որն էլ պետք է կատարվի հաջորդ հավաքի ժամանակ:

Եզրահանգում

Նախագծերի փաթեթը ֆինանսատնտեսական հիմնահարցերի տեսանկյունից հստակեցման և լրամշակման կարիք է զգում:

ՓՈՐՁԱԳԻՏԱԿԱՆ ԵՎ ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ

ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱՏՆՏԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՓՈՐՁԱԶՆՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱԺՆԻ ՊԵՏ

ԱՐԹՈՒՐ ԹԱՄԱԶՅԱՆ

(հեռ.՝ 011 513-668)

29.09.2020թ.

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

««Ձինվորական ծառայության և զինծառայողի կարգավիճակի մասին» օրենքում լրացումներ կատարելու մասին (փաստաթղթային կոդ՝ Պ-729-11.09.2020-ՊԱ-011/0), «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» (փաստաթղթային կոդ՝ Պ-729¹-11.09.2020-ՊԱ-011/0) և ««Հանրային ծառայության մասին» օրենքում լրացում կատարելու մասին» (փաստաթղթային կոդ՝ Պ-729²-11.09.2020-ՊԱ-011/0) օրենքների նախագծերի վերաբերյալ

Ազգային Ժողովի պատգամավորներ Անդրանիկ Քոչարյանի, Մխիթար Հայրապետյանի և Արման Բաբաջանյանի կողմից օրենսդրական նախաձեռնության կարգով ներկայացված ««Ձինվորական ծառայության և զինծառայողի կարգավիճակի մասին» օրենքում լրացումներ կատարելու մասին», «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» և ««Հանրային ծառայության մասին» օրենքում լրացում կատարելու մասին» օրենքների նախագծերը (այսուհետ միասին՝ Նախագծերի փաթեթ) մասնագիտական փորձաքննության են ենթարկվել Ազգային Ժողովի աշխատակազմի փորձագիտական և վերլուծական վարչության սոցիալ, կրթական, առողջապահական փորձաքննության բաժնում:

Սոցիալական փորձաքննության արդյունքները

«Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի նախագծով (փաստաթղթային կոդ՝ Պ-729¹-11.09.2020-ՊԱ-011/0) Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի 327-րդ հոդվածում լրացվում է նոր՝ 4-րդ մաս: Լրացվող դրույթով նախատեսվում է, որ պարտադիր զինվորական կամ այլընտրանքային ծառայության հայտարարված զորակոչից խուսափած քսանյոթ (պահեստագործի սպաները՝ երեսունհինգ) տարին չլրացած անձն ազատվում է քրեական պատասխանատվությունից, եթե անցել է պարտադիր ժամկետային զինվորական ծառայության, իսկ քսանյոթ (պահեստագործի սպաները՝ երեսունհինգ) տարին լրացած անձը՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշմամբ սահմանված կարգով վճարել է շարքային կազմի պայմանագրային զինվորական ծառայողի երկու տարվա աշխատավարձի և հավելավճարների չափով գումարը: Վարժական հավաքից խուսափած անձը ազատվում է քրեական պատասխանատվությունից, եթե Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշմամբ սահմանված կարգով վճարել է սահմանված գումարը:

Վերոգրյալի կապակցությամբ հարկ ենք համարում նկատել, որ Նախագծերի փաթեթին կից ներկայացված հիմնավորման մեջ անդրադարձ է կատարվում միայն «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի նախագծով լրացվող խրախուսող նորմի առկայության պարագայում՝ կատարված հանցագործության դեպքում սոցիալական արդարության վերականգնման հարցին, որի շրջանակներում հիմնավորվում է հայրենադարձության և պաշտպանության հարցում գումարների ներգրավման, պաշտպանելու նպատակի ծանրակշիռ լինելը: Մինչդեռ Նախագծերի փաթեթին կից ներկայացված հիմնավորմամբ անդրադարձ չի կատարվում Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի 327-րդ հոդվածով նախատեսվող հանցագործության կատարման դեպքում քրեական պատասխանատվությունից ազատվելու հիմքի նախատեսման պարագայում այդ խրախուսող նորմի ազդեցության գնահատմանը: Մասնավորապես՝ չի դիտարկվում այն հարցը, թե ինչպիսին կլինի քրեական պատասխանատվությունից ազատվելու հնարավորության նախատեսման ազդեցությունը հանրության կողմից արգելված արարքի կատարման քանակական աճի վրա:

Կարծում ենք, որ նշված հարցերի դիտարկումը կարևոր է՝ հիմք ընդունելով այն հանգամանքը, որ օրենսդրի կողմից որպես հանցագործություն արարքը նախատեսելիս նպատակ է հետապնդվել պաշտպանելու հասարակական հարաբերությունների շրջանակ, որի պաշտպանությունը կարող է տուժել քննարկվող խրախուսական նորմի առկայության դեպքում:

Հիմք ընդունելով վերոգրյալը՝ անհրաժեշտություն է առաջանում պարզել, թե Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում նման խրախուսական նորմի նախատեսումն արդյոք կարող է որևէ ազդեցություն թողնել զինվորական ծառայության ենթակա քաղաքացիների արտագաղթի քանակական ցուցանիշների վրա:

Վերոգրյալ հարցադրումը պարզելու նպատակով՝ Փորձագիտական և վերլուծական վարչության օրենսդրական մոնիտորինգի և տեղեկատվական բաժնի կողմից ձեռք են բերվել համայնավարական երկու կենտրոնի (Սոցիոմետր (անկախ սոցիոլոգիական կենտրոն) և ԵՊՀ սոցիոլոգիայի ֆակուլտետի) իրականացրած սոցիոլոգիական հարցումների հաշվետվությունները, և կատարվել է համապատասխան ուսումնասիրություն:

Սոցիոմետրի կողմից հարցումը կատարվել է 2004 թվականին Երևանի և մարզերի դպրոցների շրջանավարտների և քոլեջների, ԵՊՀ ուսանողության միջև: Ընդհանուր 4800 հարցված:

ԵՊՀ սոցիոլոգիայի ֆակուլտետի կողմից հարցումը կատարվել է 2015 թվականին Երևանի և սահմանամերձ մարզերի բնակչության շրջանում: Հարցմանը մասնակցել է Երևանից 600, մարզերից 340 ռեսպոնդենտ:

Հետազոտություններն անցկացվել են՝ պահպանելով ընտրանքի բոլոր պահանջները, ուստի դրանց արդյունքները վստահորեն կարելի է տարածել ամբողջ հասարակության վրա: Թեև հետազոտությունների նպատակը չէր պարզել վերոնշյալ հարցի պատասխանը, այնուամենայնիվ, դրանցում ընդգրկված են եղել բաժիններ, որոնց ուղիղ և կռռելյացիոն վերլուծությունները թույլ են տալիս եզրահանգումներ անել հետաքրքրող թեմայի վերաբերյալ:

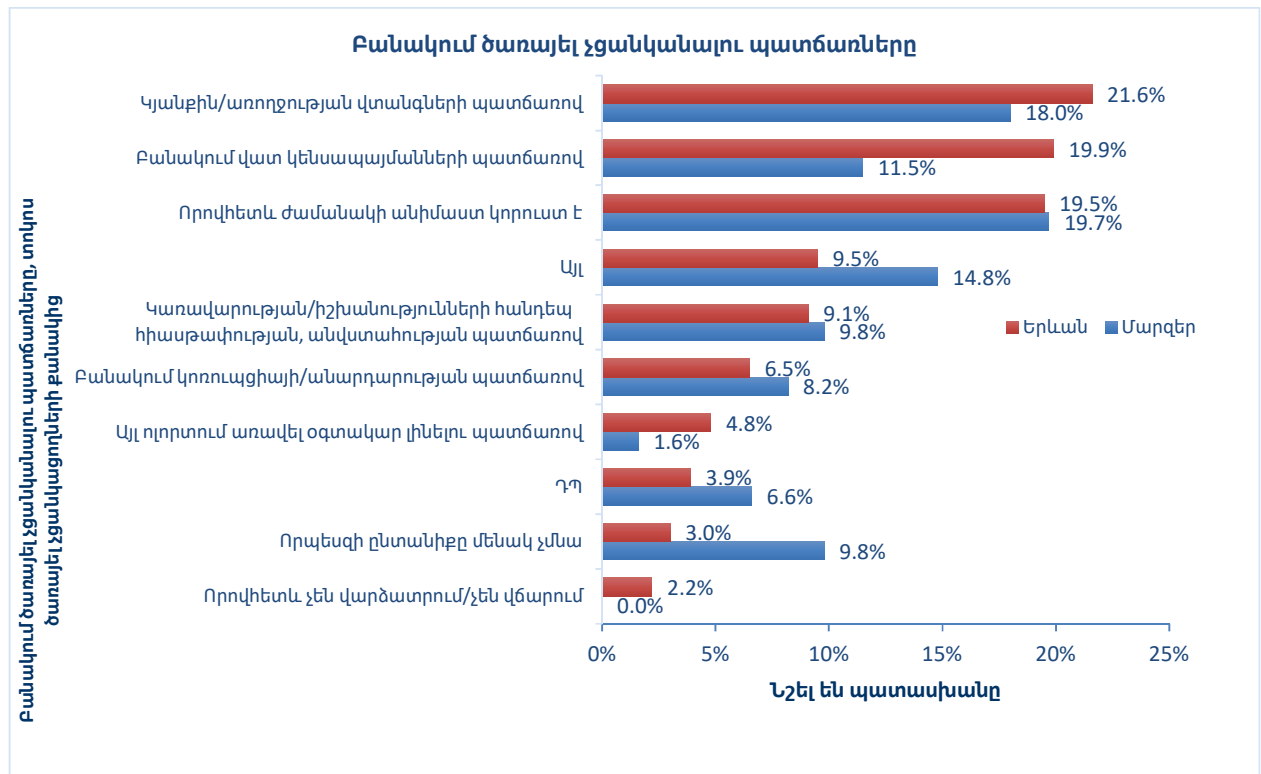
Ըստ ԵՊՀ Սոցիոլոգիայի ֆակուլտետի կատարած ուսումնասիրության հաշվետվության՝ զինապարտ ուսանողների մեծամասնությունը (75%) և միջնակարգ կրթությամբ երիտասարդների մի սովոր գանգված իրենց ապագան (ֆինանսական կայունությունը) տեսնում են Հանրապետությունից դուրս, ուստի նրանք տարբերակներ են փնտրում՝ արտագաղթելու համար: Այս դեպքում առաջնային է ոչ թե զինվորական ծառայությունից խուսափելու, այլ նյութական բավար պայմաններ ունենալու ցանկությունը: Այս մասին է վկայում նաև այն հանգամանքը, որ «Եթե Երևանում հայ տղամարդու զինվորական ծառայության անհրաժեշտությունը ընդունում է հարցվածների 90,4%-ը, ապա սահմանամերձ բնակչության մոտ այդ թիվը հասնում է 97,9%-ի: Չինվորական ծառայությունից խուսափելն ազգային շահերի ոտնահարում է համարում մարզաբնակ ռեսպոնդենտների 89,6%-ը, իսկ Երևանում՝ միայն 75%-ը ...: Եթե զինծառայությունը պարտադիր չլիներ, ապա միևնույն է Հայոց բանակում պատրաստ են ծառայել Երևանում արական սեռի հարցվածների 63,7%-ը, իսկ մարզերում արական սեռի հարցվածների 83,4%-ը»: Ակնհայտ է, որ ազգային մտածողության մեջ զինվորական ծառայությունը (ծառայությունը հանուն հայրենիքի) բավականին բարձր համարում ունի: Սակայն, երբ հասնում է զորակոչի պահը, անհատներն առերեսվում են ազգային մեկ այլ արժեքի՝ ընտանիքի բարեկեցության (այս դեպքում՝ նյութական) խնդրին, ինչը միջնորդավորված հանգեցնում է արտագաղթի ճանապարհն ընտրելուն:

Բացի այդ, ըստ առկա տվյալների, Երևանի զորակոչային տարիքի երիտասարդները շատ ավելի են հակված ծառայությունից խուսափելուն, քան մարզերի բնակիչները: Սա պայմանավորված է մայրաքաղաքի երիտասարդության կենսական ավելի բարձր ակնկալիքներով և հնարավորություններով: Այսպես, «Եթե ծառայությունը լիներ կամավոր, դուք կծառայեի՞ք բանակում» հարցին դրական են պատասխանել 18-29 տարեկան

երևանցիների 49%, իսկ մարզաբնակ երիտասարդների 73.5%: Ակնհայտ է, որ հարցվածների երկրորդ խմբի ներկայացուցիչները պատկանում են նյութական ավելի վատ պայմաններ ունեցող ընտանիքներին, բայց ունեն ավելի ավանդական արժեհամակարգ, որտեղ ծառայությունը հայրենիքին գերակա է անձնական շահերի ու նպատակների հանդեպ:

Այն, որ արտագաղթը պատճառ չէ զինվորական ծառայությունից խուսափելու համար փաստում է նաև ծառայությունը անցանկալի դարձնող գործոնների ուսումնասիրությունը:

Աղյուսակ¹

Առանձնակի ուշադրության է արժանի «որովհետև չեն վարձատրում» կետը, որն ունի գրեթե ամենացածր արժեքը՝ 2%: Այսինքն՝ նույնիսկ նյութական խրախուսման դեպքում ծառայության տարիները չեն բավարարում բազային այլ կարիքները (կյանքի և արժանավայել ապրուստի՝ այս դեպքում ոչ նյութական):

Այն, որ կյանքին սպառնացող վտանգին (1) հաջորդում է «ժամանակի անհիմաստ վատնում» (2) դիրքորոշումը ևս մեկ անգամ ապացուցում է, որ գործ ունենք արժեհամակարգային խնդրի հետ: Երիտասարդը ցանկանում է կառուցել իր մասնագիտական (բարձրագույն կրթության պարագայում) ապագան կամ ունենալ

¹ ԵՊՀ սոցիոլոգիայի ֆակուլտետի կատարած ուսումնասիրության հաշվետվություն

բարեկեցիկ կյանք (կրթական միջին կամ ցածր շեմ ունեցող անձանց դեպքում)՝ ինչը, իրենց պատկերացմամբ, հնարավոր է արտասահմանում:

Եզրահանգում

Ամփոփելով կարող ենք պնդել, որ արտագաղթի և զինվորական ծառայությունից խուսափելու միջև չկա ուղիղ փոխկապակցվածություն, և եթե նույնիսկ սահմանվի խրախուսական նորմ զինծառայությունից խուսափած անձանց համար, ապա այն, մեր կարծիքով, չի ազդի արտագաղթի քանակական ցուցանիշների վրա: Նմանօրինակ նորմը հայրենիքի հետ կապերը պահպանելու միջոց կարող է լինել:

ՓՈՐՁԱԳԻՏԱԿԱՆ ԵՎ ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ
ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՍՈՑԻԱԼ, ԿՐԹԱԿԱՆ,
ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ՓՈՐՁԱԶՆՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱԺԻՆ

07.10.2020թ.